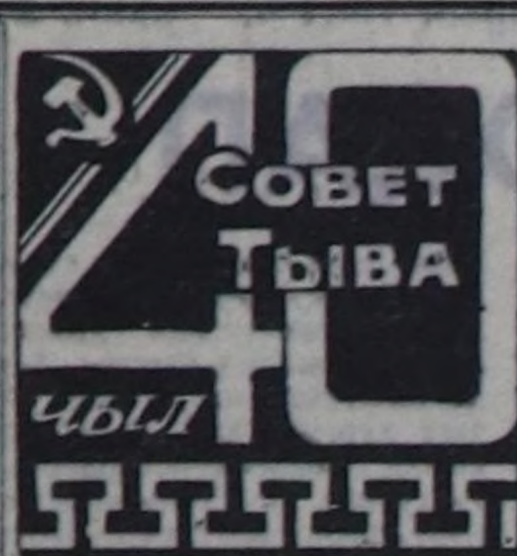

СУУРНУҢ ХООЧУННАРЫ

Олар Кызыл-Мажалыктың хоочуннары. Суурнуң хүндүлүг кижилеринин дугайында чугаалаары дээрге — ол чернин дугайында чугаалааны ол болуп турар.

Керээ ёзуугар келген үш чылдын төндүр аялдам калып, дедир эеп чана берип болуп турган. Ыңчалда-даа Николай Васильевич Тывага артып калган. Аялдын берген ону ундартайын, харын-даа хандыкшыдып турган. Ол дугайын бис мал эмчизинин хой чылдар иштинде кылып келген демделдеринден билеп ал болуп бис. Чижээ, 1951 чылда кылган демделдеде мынча деп бижээн: «Бо чылдың дургунда Аялгытага 62 инек ара садган. Малдың аскактаар аарыныга удур аңгылаан кайааларны тургузар ужурга таварыштым. Бүгү мыйыстыг бода малга аскаа аарыны болдурбас камгалап эмерини сыгырттым».

1954 чылдан эгелеп байдал экинчи эгелен. Кызыл-Мажалыкка мал эмчелерин туткан. Барыш-Хемчик, Бай-Тайга районнарың колхозтарыга эмчелге пунктуларын тудуу эгелен. Көдө аял-агыл специалистери — мал эмчилери, зоотехниктер, агрономнар,

фельдшерлер немежи эгелен. Николай Васильевич чымжык эвээ-желе-даа, аялдарында чык апгаран. Мал эмчелеринин лабораториясында 1958 чылда Николай Васильевичтин удуртулазы биле ижин-шөйүндүң аарыларыга удур АБН деп эмни, ылаңгыл малдың чаш төлүгө ижиртирге түңгөйлэни болгон. Бо эртен чылдарда районнуң болгаш

Гондинин амыдыралында дыка улуг өскердешкилер болуулаан. Бо хүннерде Барыш-Хемчиктин совхозтарында, районнуң мал аарыларында удур аялдар чорудар станциясында, лабораторияда он-он дээди, тусый ортумак эртенниг специалисттер аялдам турар. Хоочун коммунист, Тыва АССР-иниң алдарлыг мал эмчизи Николай Васильевич Гондин пенсияда-даа, ам-даа ынак аялдын катбап, аялдарынашаан.

ЭН ЧУГУЛА СОРУЛАГА

Бүгү делегейде кижилер база каттап бистиң чуртуусу-че көрүп турар. Боттарыңың үзөл-бодаларыңың талазы-биле бистен дыка ырак кижилер безин СЭПК ТК-ның Чингине секретары, СССР-иниң Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы К. У. Черненкоң делегейде байдалын дугайында чооктаа кылган чугааларын кичирегейлчир номчуп турар апарганар. Оң ол чугаала-рында амгы үеңиң эн чугула сорулгаларын — тайбынны

болгаш улустар аразының айыыл чок чоруну чогуучу-дарыңың эргилдени канчал чедип алырынчы, ону чедип алырынчы тодарай орум-тарыңың айтырылгарын принципалдыг көрүп турар. Комсомол организацияларының секретарларының Москвага болган бугу-армия чө-вүлел хуралына эл. К. У. Черненкоң чугаалыга бол-гаш ГФР-ниң хей-инити аялдамчызы. «Ноганнар» партиясының төлөөлөгчизи П. Келлиниң айтырыныга оң харызыңа хей сан-ныг үнелдерде улустар боттарыңа аялдулук раке-бо-он тургустунган хе-талаарын аразыңдан көөр, аминерин чингизиниңки-ниң болгаш мисилдежи-ниң болгаш мисилдежи-ниң дузаңга туртукчу чорунка совет удурткан шипитирлин-биле удурла-нып демделген турар.

«Совет Эвилелин» лиз-буру социал системаларың күрүңдер аразыңың хары-лаалары тайбың-чаатай, но-жа-хелбээ догунаашкыныг

болгаш дөң эргениң хары-лаалары кылдыр калбарын дээш бугу чугуларын кыл-тып турар» — деп, Киприни «Ха-ратың» солуну бижээ. Оң сорулгаларын чедип алы-рынчың эрге-ажыктары дээш Москва улустар аразыңың дүшкүрүлүг чоруну кош-ка-дыңчыңың тайбынны боттарыңа уланган хей-хей даштын политиктиг инициативалары эгелен. СССР-ниң камгалаары күжү — шыныг угаан-бодалдыг кыйгыгыларын дүлөй ыш-наш, дыңнавайын турарын кичирегейлчир тудуп турар күчүлүг күш-дүр».

Ядролуг чепсекти кыл-тып үндүрүңден болгаш кылдыг чепсекти савып алыңдан ойталаан база бодуңуң де-вискариңде оң чок бооп ту-рар турттарга удур аялдул чепсекти кайаң-даа аял-гала-зыңың дугайын бистиң чуртуусу шагда-ла байыр-лыг-бадылгалың-биле тускай чарлаан деп. К. У. Чер-ненко чугаалаан.

СССР Варшава Керээниң ёзуугар бодуңуң эвилелде-ле-ри-биле кады анаа-даа бо-он чепсекти, инити шериг-даа чөп-чөп баштай аялгала-зы-кунга дайын дугуруңу алы-ның дөң чурттарына са-рын Н. Хартар. «Ноганнар» налдам турар көсүк аял-партиясың.

дакчызы. ГФР-ниң бундес-тагының депутаты Отто Шили ол бугу саналдарыңа дөң-дөң-дөң. «Ядролуг, хи-мичиг-даа азы өскө калды-даа боо-чепсектен Европаны хостарыңа идиң кыларыңа болуңуң күрүңүңүң беле-нин совет удуртукчу П. Келлине харызыңа шы-ныгың, бадылгалыңа бай-ыр чедире ужурул» — деп, оналап демделген.

Амгы үеңиң ол-он чугула сорулгаларын шипитирээр талазы-биле Совет Эвилели кичирегейлчир турттуу бижээ-биле барымдалап, талаарың деп чорунуң болгаш бир дөмөй айыл чок болуруңуң принцип шипитирлин-биле камгалап турар. Бир өсөд АНШ бо-он чурттар оң эки аялдул турар НАТО-нуң өскө-даа чурттары ол үндөң санал дөң-дөң алырынча. Бар-мын Европана чак америка ракеталарын тургузарыңың муруңда байдалды каттап тургузарыңа белең болуп болла, ядролуг чепсекле-риниң талазы-биле чугаалажышыңарын кат-тап эгелээр арга ажытты-нар, делегей байдалын эки-жердинин оруу ажыттынар алаар.

ЛИВАНДА БАЙДАЛ

БЕИРУТ. (СЭТА). Ливан-ның Р. Караме баштаан на-ционал чангыс апттиң чазая чуртта тайбынны болгаш чөпшөргөжилтени чедип алыр соруга-биле бүгү күш-тү салып турар. Министрлер кабинетин парламентке чу-галлажып көрүңү дээш про-грамманың документини да-мычтып берген. Ол докумен-тинде чазактың аял-чоруду-лазыңың кол улангышкы-ның тодараткан. Амгы үеде эн чугула соруга болза, Ливанның израиль шеригле-риниң эжелеп алган район-нарың хостары, оларга төп эрге-чакыргаларың доду суверенитетин каттап тургу-зары, бүгү ливан улустуң эрге-ажыктарыңа дүшүртү социал-политиктиг калбак чаартылгалары кылдыр, шеригти эде организаста-ары, ол ышкыч чуртта тай-бынны, айыыл чок чорукту тургузарыңа шалтыктаар өскө-даа бугу айтырылгарын шипитирлээр болур.

БАЗА БИР ҮҮЛГЕДИШКИН

ДЕЛИ. (СЭТА). Барыш-индий штат Пиджабта келер-турар эртенниг иделетер база бир кем-бурулут үүлгедешкини кылганар. Олар Бхатинда болгаш Амбала дээр станцияларың аразында демир-орук көү-рүң оолап почта экспреси-ниң эртериниң каш-ла мину-та мурунда буза девискен. Чүтле демир-оруктар кам-галаар күштериниң шипитир-лериниң ачызында өлүмүң айыыл чайлаттыңан. Дээр-бечилер ол ышкыч Кхадур Сахиб хоорайның почта ба-жыңын өрттөткөн, полиция-биле удур-дедир атыла-жышкыны болдуруп, оң түңгөйлөдө элүрткен бол-гаш балыгланган кижилер бар болган. Ферозпурда, Джаграманда болгаш Манса-да комендант шагын узат-кан.

ИРАН-ИРАК ФРОНТУДА БАГДАД

(СЭТА). Иран-ирак фронтуда дайы-лажышкылар үргүчүлү-лүп турар. Ирактың кол шериг команданыңың алырга,

сөөлү хүннерде болгаш идиң динг күңүңе шериг-техникаларга улуг чыгар-кы таварыштырган. Ирак-агар болгаш далай шериг-лериниң күштерин Иранның алды судуоларын узуулаан, ийн корабль миңага часты берген.

Шериг медээниң ёзуугар алырга, иран үгөр-боолар Ирактың хоорайларын бо-о-лаарын соксатпайн турар. Хамааты чоңуң иштинде өлгөңер, үрелишкиснер бар.

НИКОСИЯ. (СЭТА). ИРНА

(Иран) информация агент-ти-линиң дыңадып турары болза, иран шериглер фронтунуң соңгу-барыны неэзө-ңе дайыңга согушкуну таварыштырган. Дайы-ла-жышкыны үеңиде элээн кыш бөө-чөпөсчү тургустары, штабтар, артиллерия, ода-лары болгаш өскө-даа кам-галаалыг черлер узаткатынган.

УТБХ-НИН СЕССИЯЗЫНДА

ПЕКИН. (СЭТА). Улус тө-лөөлөчүлериң Бүгү-кыдат Хуралының (УТБХ) сессия-зыга «Национал районнар-ның автономиязыңың дугайында КНР-нуң «хоолуу-нун» телевиделиң чугаалаан.

кан. Амгы үеде КНР-нуң де-вискариңниң 60 аял хуузу бооп турар 116 национал автономнуң черлерде 120 мил-лион кижи, оларның чүтле 50 миллион — эвөөс саньы национал районнарың төлөө-лөгчүлөрү чурттап турар. Ын-чаа байдал ол районнары-дыг бай-ың националдыг кы-кыдат (халык) тургустың түң-жилерин көрүстүңан. На-меленде тургушкың «эконо-микал районнарың» тургу-ла-мына болгаш куну бооп далай куду денелде куну турар, ыңчангаш ыңдыг рух националлар аразында ден өскө байдалдыг черек кырында көргүзүү болуруң сессияга санал бергенер айттып турар.

Кыдат солуннарың дык-катнаы-биле алырга, Чжао Цзыянның чазактын аял-гы-ның дугайында илелелин сессияга чугаалаан, көөрү-нүн үеңиде депутаттарның кичирегейлчир ийн чүтүл мол-дугада хаара түзүп турар. Ол болза «экономикал бол-гаш структуралыг реформалары» кылдыр болгаш «ажык экинтер» политика-зын боттандырыр-дүр. Чижээ, даштын хөрөгиттен-мерге үндүргү-дадырга чингелде кылдыр, бүрүн-чү биле даштын капиталдыг өңчүлү болуп бүдүрүлгелерин тударын чөпшөргөри ол бооп турар.

Эге класстарга өөренип чораш, эң-не хандыкшып номчаан байтайгы чогаалым — «Нина Салчан каныкул-да» деп тоожу. Ыңчан он чо-гаалдың автору кымыл, кай-да чурттап, чүнү аялдам чорур кижил деп чүвени со-нуургаар эвес, сөөлүңде кээп, оң автору Феликс Шажаң-Хоевич Сегелмей деп билген мен.

Ол барык 50 чыл бурун-гаар Тыва Арат Республика-зында Ойрот-Турага (амгы Горно-Алтайск) көдөз аял-агыл специалистериниң үш чылдыг школазын дооскаш, тускай ортумак эртенниг зоотехник болуп чыгып кел-ген. Феликс Шажаң-Хоевич Току, Бит-Хем, Каз-Хем рай-оннарга каш чылдар улаш-тыр аялдам, малдың уксаа-жыдыггазын экинжер, оң продукттул чорун көдүрер дээш хой аялдары кылдып келген.

Бо-ла чораш, Монгуш Намчылович Чүлүдүмүнү чүве утпазын кайгаар мен. Шаг-ла-ла эрте берген болушкуннарың ай-хунуң, аңаа киришкенериниң атта-рын ылап сактып чорур. Оң төөгү чугаалаары база солун. Аялгыта МЧЭ тургуступ турганын чугаалай бээр, хүннедир-даа дыңнап оруксанчыг. Бир каттап шаанда, МЧЭ үеңиде, та-раа бастырар дээш, та чүү деп машиназы чүве, дугурук дугулардыг аар шойну каш айтка төрөңчөлөш, черин кара төвис кылдыр хүннедир сөөртүп чедирин турганын сактып чугаалаан.

Күш-ажыкчы базымнарын ол бичинизинде, он үш харыг оолак турган, эгелен. Ша-ры бажы муңул, хол-биле та-раа келип, шап болган. Нан-ды-даа аар-саар аялдары-ны ыдылап тургулаан. Совет чуртун, СССР-ниң амы-ты-нына фашисттер Германия халдап кээр, ТАР-ның рев-шериңиң шериг албанын артыртып турган.

Бодуңуң политбилдин беди-дер, эртен-билгил чедип алыр дээш ызымак чорун көргүзүп чоран. Көшкүн араттың олгуңа чак амыды-ралды, чак шаг-үеңиң не-гелденде дүшүртүп аял-дам, өөренири белең эвес черек турганы билдингир. Аңаа албан черлери, органи-зациялар иделеп, ону кижи-индип, харысалгалыг учас-токтарга аялдамдып турган. Прокторорлар, колхоз баш-таар черин, райпланны дар-галап чоран.

Бо Кызыл-Мажалык суур мээң карамга көзүл-дүр өзүп, көжүп келди. Үең чылдарга чедир оң тургустунган шөлүңе чүтле тогудтар ойттал чорур да-зыр хову турган. Оң соон-да ийн-чакгыс ыш бажыңар жургаан.

«Уотергейтчилер» дугайында америк парламга че-же-даа шуугаза оң дорт кичиргилериниң ат-баны билинмейн барган. Ыңчал көрөдө Аял бажыңың политиктиг документтер оордалыг кеземче чок артып калган болгаш ам-даа арты-ры чугаалаң. Американың күрүңе эргелденде олуруп турар эрге-дужаалдыглар чүнү-даа үүлгедип болур ышкыңар!

Президент турган Картер-ниң национал айыыл чок чорук талазы-биле дузалак-чызы Вжезинский күрүңе ужу-дугалыг документи-лериниң элденгит чидип ту-рарыңың дугайында илеткен пат болган. Аялгытаның кезектер чажыт шипитирлер талазы-биле мындыг-мындыг чугаа тарай берген болза дораан хемчег алырлар. Би-чи-ле каразыңың кижилериниң эрге-дужаалың бар-мындаалайын кудуруңга күч тосту баглалтарлар.

Рональд Рейган ийгиниң соңгудатга база каттап ар-тып кайра дээш борбак ба-жың дүңгүрүлүг боданып, бодуңа чок дээрлиги-биле эң-хууңуң харылаазын улам бижиктирген. Пар-ла-мга база, Мындыг ки-чи-неңиң бугу чорунга «Уотергейт херэниң» бер-ген кичиңдерин улуг сал-дарыг болгай. Ук херек дык хөңөк ышкыш илереп келген. Топ разведка эр-гелди Никсонга удур хөдөл-гип турган болза, «Рейганейт» үе-ниңде ТРЭ президентиниң талазында, Эргелденгит ам-гы директору Кейс Картер-ниң документтерин оор-ла-наарыңың чарлааңы эвес ирги бе деп бодан кичи бургузунуң бажыңа кирип келириниң чыдагааны чо-жургаан.

«Уотергейтчилер» дугайында америк парламга че-же-даа шуугаза оң дорт кичиргилериниң ат-баны билинмейн барган. Ыңчал көрөдө Аял бажыңың политиктиг документи-лериниң элденгит чидип ту-рарыңың дугайында илеткен пат болган. Аялгытаның кезектер чажыт шипитирлер талазы-биле мындыг-мындыг чугаа тарай берген болза дораан хемчег алырлар. Би-чи-ле каразыңың кижилериниң эрге-дужаалың бар-мындаалайын кудуруңга күч тосту баглалтарлар.

Рональд Рейган ийгиниң соңгудатга база каттап ар-тып кайра дээш борбак ба-жың дүңгүрүлүг боданып, бодуңа чок дээрлиги-биле эң-хууңуң харылаазын улам бижиктирген. Пар-ла-мга база, Мындыг ки-чи-неңиң бугу чорунга «Уотергейт херэниң» бер-ген кичиңдерин улуг сал-дарыг болгай. Ук херек дык хөңөк ышкыш илереп келген. Топ разведка эр-гелди Никсонга удур хөдөл-гип турган болза, «Рейганейт» үе-ниңде ТРЭ президентиниң талазында, Эргелденгит ам-гы директору Кейс Картер-ниң документтерин оор-ла-наарыңың чарлааңы эвес ирги бе деп бодан кичи бургузунуң бажыңа кирип келириниң чыдагааны чо-жургаан.

«Уотергейтчилер» дугайында америк парламга че-же-даа шуугаза оң дорт кичиргилериниң ат-баны билинмейн барган. Ыңчал көрөдө Аял бажыңың политиктиг документи-лериниң элденгит чидип ту-рарыңың дугайында илеткен пат болган. Аялгытаның кезектер чажыт шипитирлер талазы-биле мындыг-мындыг чугаа тарай берген болза дораан хемчег алырлар. Би-чи-ле каразыңың кижилериниң эрге-дужаалың бар-мындаалайын кудуруңга күч тосту баглалтарлар.

геш, ону дооскан соонда Сут. Хөл, оң соонда Бай-Тайга Райлуксумуңуң көдөз аял-агыл эргелелиң кол зоотех-никтиң аялдам чоран. Амгы үеде бистиң республи-каның мал аялгыңың кол үндөңин апарган симменталь аялгалыг инектерин, мерис-нос хойларын, ангор өшкү-лерин өстүрүңгө ол үлүүн кириңер. Шааңдагы ыш ка-жааларың орунуга механиз-мизастаттынган фермалар, чу-нар-бачыңарың, кызыл-бу-луңарың, электри шугурум дамычкан. Телевизорлар кө-рүп оар малчыңар бажың-нары оң наараңга көзүл-дүр-лө түттүңү, хөгжүп келген. Кызыл-Мажалыктың хо-очун чуртталгаларың, би-розон Ф. Ш.Х. Сегелмей ам 67 хара-да-да, анык-чыг, хөгжүп, баштап чыгып салбаан. Оң уругларыңың уруглары белиң институтта өөренип турар. Назы-хары

дөгүл, пенсиялай берсе-даа Феликс Шажаң-Хоевич аялдамчышаан, ол көдөз аял-агыл продукттарың садыларың болгаш ышкы-ның талазы-биле район ин-спекциязыңың инспектору.

деп атты тывыскаң. Хоочун ишчин пенсияже үнзе-даа, «Барлык» совхозтун тараа, мал чөмү ажаал, өстүрер шөлдөрүн сугатарып ажаап турар.

А. БЕГЗИН-ООЛ.

ДҮНЕКЕИ ДИИРЕН

Политиктиг памфлет

гум-на мында. Президент бо бүгү чүлүдү бажыңдан үндүр шыаадал-дык, тамчыктыг удуп чы-ды алыр дээш чадашкан. Ыңчалда-даа ол үр муңчу-лукшунга алыспаан.

Чартык шак хире четке-лен чыдырда, күштүг та-бел-чаларың дээш дээп, дөмөк оролде хаарык-таашкын дыңналган. Там-чыктыг уйгу ылап-ла дүш-бөйе холбоалыг. Удда-ла бир шак аял-агыл чыдырда үе-дэ-ян дүштер чоорту көү-дө-лөп кел чыккан. Хүндүс-кү аял чорудулазыңың ужу-кыды шынар-шакар сагындырган болза, ам то-лазы кончуг болу берген. Мырчыңа херек кырында амыдыралда болушкун ышкыш апарган.

Бир-ле дугаарында «Ва-шингтон пост» солунуң ийн чыл бурунгар үңгөн номери дем чагыт ышкыш чомол эргип келген. Ук но-мерге күрүң секретары тур-ган Александр Хейтин чу-гаалын парлаан чүве ди-рини. Сактырга-ла үк чүл-дү бир кижини дыңалдыр номчуп турар апарган. Эске-ниң-даа эвес, генералдык чү чарт дыңналган.

«Эн чоок дузалачыңарда өөлөгил кижилер бар бе, дээр-ти президент Черле Аял бажы-ңа будулаазыңар көүдөң-дөң».

Рональдын тос өкпези то-лааза туруп келген. Оң үндүр айттыңар. Артында ди-жиз бөзүн кыкыот диген.

«Чугаалаар болза чүве-ле хой, Европада бистиң өңүң теринис көрүп туралар мышкайыл. Англичанейт ы-дыр алып чок мегелеп тур-дар. Неметтер текер аарыг берген ышкыш-тыр. Польша-га байдалга хамаарыштып Шмидт-биле ыңгымын чуга-ла-жыңа үе келбээң чүве бе дээр?».

— Дээрги генерал! Ол

дугайын чүтле бодунар бо-лад чорунар. Эң чоок кичи-лерге бестин ыштатканар! Силериниң шүтүмчүлелдер-иңиң хүлээп алдым.

«Кандыг хемчег алыр си-лер?»

— Бир дугаарында ней-троннуң бомбаны шенелде-жиринд.

«Шын-дыр дээрги! Оң башка чакан баштап олурган дүңгүрүң чүд? Хи-хи!»

— Оң бээр ийн чыл бол-ду. Ам удаас соңгудалар... — деп, Рейган чүрээ о-дугу чугаалаңар. Орунда бир андырлар чакыш, каттап удур берген. Хайлгы дүш ба-ла-ла Хейг дугайында. Су-ралгаарга оозу тывыскаң. Уайнебергендер айттарга ба-за билбес. Ол Аял бажында башкарылгы пультулуг оролде кире маңап келген. Бир кызыл кинопаны бажы-ңа. Дузалачыңарыңың би-розонниң үнү дыңналган.

«Нейтроннуң бомбалар Со-вет Эвилелиниң төп района-рында барып дүштү. Эң дү-гөн ужутор ракетата олур-туптар дээрги! Амылгы чү-чөк. А чү-хөргөңи шүтү менди Дүргелер, ракетта манай бөдөн».

Ам президент Хейтинг а-жак чыгышың турар бо-л-берген Ол-жүдү көдүң-дө-ң оозу чыгар. Нейтрон-нуң бомба дүшкен чөдө. Хей-сүн муңуңа чөдө берген бо-л-чү чөдө сөңгиздэн.

«Дээрги Рейган! Чары-жак бөдөн бид кызыл-агыл чүдүтүп бөштүмүз-дүң сөң-гө. Шагда шагда бол-ди кижин одун олдур маңа-ан».

«Дээрги Рейган! Чары-жак бөдөн бид кызыл-агыл чүдүтүп бөштүмүз-дүң сөң-гө. Шагда шагда бол-ди кижин одун олдур маңа-ан».

Рейган дегит үе халаан. Ракетаныңа олуртукташ. Аялса тавары дедир ча-ныр дужааган.

Дүрген ужутор ракетта сыг кылган. Таакты тырым-хире болганда, кызылдар аразында көүктөдип чыдар ак-көк хемчегилер, көк эом-перилг тайгаларың сыны-ны, тараалан ховулардыг оранга хонупкан. Чогуңда амгы үеңиң төлөөлөңи-биле туткан аялгыңың хоорай бар. Хоорайның келденде катар ойтутт дагда хоон чалаан, торту тоңнут, дордум төрү-чүл, багыткыштары шү-дү мөңгүн сыын мыымаз кызылдыг кызыл чүңү эвө чөдүдүң тыла кижин чы-ныңадыр чыгаралдыг кел-ген.

«Дээрги Рейган! Чары-жак бөдөн бид кызыл-агыл чүдүтүп бөштүмүз-дүң сөң-гө. Шагда шагда бол-ди кижин одун олдур маңа-ан».

чумал ламалар чоруп чо-раан. Силерин көрүмге оларга дыка дөмөй болдуңар. Дээрги! Делегейниң кижилери шаг-тогуден бээр өлүрүп-чидиржиш келди. Бо сайыраңгай үеде от-кө-сө-биле ойнап болбас. Кым-на ону күзөйдү, оң бодуңуң на кара бажын эргип деп билгилер! Чурттуңада до-луп-дожап чорур чоңуна-рын боданар, дээрги — дээш, эрес малчын кижин мөңгүн чайнаан чүгөңиңиң сугу-лук дээрбөң шыңгырадыр чө-лөң келген. — Тыва чоңуң чачыды ыңдыг чүве. Аал-га келген кижи аял эрин ыш-тар деп аан. Аалга кире дү-жүлүңер. А силер дээрже на-мгала министрствозуңа берген директиваларга азы «Хостала болгаш демократия» деп алаарыңа мар-жыңара социализм ийи-лел-политиктиг система бол-ганда ону узуткаар деп кы-жанган болгай силер. Час-тырыңарыңа кайаң бир ша-гда минир боор силер деп иделеп туру мен. Ам бистиң аалызыңың моорал көрүңер — дээш адыңың дыңын тутупкан.

Сылдыс шокардыг айт са-вай катмалларга, шулу мөң-гүн чүгөн, чулары аялмын аажок шыңгыртканын бер-ген. Президент айтна олу-ра каалкан. Чымчак сизин чү-чү сый баспас кулун болган. Ол ракетта ышкыш сылдыс-тар аразыңа сымылдар ужу-туп, мөөп-мөөп дүжүр оқтапкан.

Рейган дүзү дилеп алгы-ран. Чүңү-да муңай Уайн-бергерин кылдырган. Оозу-а-мы түвүңдө өлүмүң үй-бө-лө харылаан.

Оттун келгире, орундаа чыгып барып ушкан чыды-тып.

— Тфу! Ону чүгө сагы-н

дим — деп, ийн чыл бурун-гаар үңгөн «Вашингтон пост» солуга Барыш чү-түң политиктиг тайылбыр-лажыңарың республика-чылар «Тамы бизеңиңиң кы-рында туруп алгаш тамчы-лап турар» деп бижээңиң, шугудан сагыңың бу-руудаткан.

Хайлгы шак-ла ыңчан по-литологтор-биле чажыт чу-гаа кылганга база сагыштан ыраваан. «Коммунизмниң сүлде-сузенин Европада Мунуру Америкада чедип келген. Ук сузениң ам Со-гу Америкада база салдарын чедирип турар. Диргит суе-зионер Пентагоннуң полити-казын дүжүр оқтаптар дээш хөдөлгип чоруп туралар» — деп, политологтар ыңчан эң чажыды-биле чугаалаанар.</

